

Kotitalouden sähkölaitteiden sanastoa

Suomen Sähköteknillinen Standardisoimisyhdistys ja Suomen Standardisointisäätiö ovat julkaisseet 15. 4. 1975 standardin, joka pyrkii vakiinnuttamaan kotitalouden sähkölaitteiden sanaston. Sanastoon sisältyy useita yleiskielessä tiheään esiintyviä termejä, joiden käyttö ja merkitys ovat olleet horjuvia. Tämän vuoksi on aiheellista selostaa sanaston eräitä kannanottoja, jotka toivottavasti täsmäntävät alan kielenkäyttöä.

Perin monia nimityksiä kuulee käytettävän sen kytkinlaitteen osista, jolla esimerkiksi tavallinen sähkösilitysrauta liitetään verkkoon: *töpseli*, *kosketin*, *pistoke* jne. Standardin SFS 3384 mukaan tällaisen liitäntälaitteen yleisnimi on *pistokytkin* ja sen osia ovat *pistorasia*, joka on tavallisesti kiinnitetty tai upotettu seinään, sekä *pistolulppa*, liitäntäjohdon päässä oleva kytkinkappale, jonka metallikärjet sopivat pistorasian reikiin.

Arkipuheessa nuo nimitykset usein lyhenevät »tulpaksi» ja »rasiaksi». Syytä voi kysyä, mihin käyttöön on varattu johdos *pistoke*, joka siis standardin mukaan ei tarkoita samaa kuin *pistolulppa*. Se esiintyy yhdyssanassa *kojepistoke*. Kojepistokkeen vastinosa on *kojevastake*, aikaisempi »kojetulppa». Esimerkiksi sähkösilitysraudassa voi olla kojevastake, kiinteä kytkinlaitteen osa, johon liitäntäjohdon kojepistoke työnnetään. Liitäntäjoh-

don toisessa päässä on pistolulppa, joka työnnetään pistorasiaan, kun rauta halutaan kuumaksi.

Pistolulppa ja -rasia voivat olla myös maadoitettuja (kielilautakunnan mielestä »maatettuja»). Tällöin käytetään nimityksiä *sukotulppa* ja *sukorasia* (*suko* on lyhenne sanasta *suojakosketin*).

Liitäntäjohto on siis se tavallisesti siirrettävä johto, jolla sähkölaite liitetään verkkoon. Jos liitäntäjohto on liian lyhyt, voimme työntää sen päässä olevan pistolulpan *jatkopistorasiaan*. Usein tällaiseen jatkopistorasiaan voi liittää useita pistolulppia.

Käsitteet *varoke* ja *sulake* sekaantuvat helposti. Varoke on oikosululta ja ylikuormitukselta suojaava laite, joka käsittää sulakkeen ja rakenteen, johon sulake tavallisesti kierretään kiinni. Sulake on siis tuo vanha tuttu arkisuomen »proppu», jonka ohut hopea- tms. lanka sulaa katkaisten virran, jos sen voimakkuus kasvaa määrääarvoa suuremmaksi.

Ohjauslaitteista on syytä tuntea *aikakytkin*, joka toimii säädetyn ajan kuluttua automaattisesti, sekä *kellokytkin*, joka on aikaa osoittavalla kellolla varustettu aikakytkin.

»Sähköhella» on keittiösuomea, viralinen termi on *sähköliesi*. Sen toimintaa ohjaamme *väänninten* ja *painikkeiden* avulla. Lieden *keittotasossa* voi olla *tasolevyjä* ja *kierukkalevyjä*.

Nykyaikaiset *kahvinkeitin* ovat yleensä *suodatinkeitin*. Munien kypsentämiseen käy *munankeitin*, jossa merkinantolaitteena

voi olla *vihellin* kuten eräissä muissakin kojeissa. Veden voi kätevästi lämmittää myös *uupokuumentimella*.

Vihannesleikkurin erilaisten terien nimitykset ovat *raastinterä*, *suikalointiterä* ja *viipalointiterä*. Mehulingossa taas on *raastinlevy*.

Pölynimuri voi olla *letkuimuri* tai *varsimuri*. Siivouskohteen mukaisesti *jatkoputken* päähän kiinnitetään *lattia-*, *matto-*, *tekstiili-*, *pöly-*, *rako-* tai *poimintasutin*.

Paljon pohdintaa on aiheuttanut termi *jää- viileäkaappi*, joka tarkoittaa jääkaapin ja esimerkiksi vihanneksille tarkoitettun »viileän kaapin» yhdistelmää. Tarjottiin sekä *raikaskaappia* että *vilpo-kaappia*, mutta komitea näkyy päätyneen *viileäkaapin* kannalle.

Edellä on lueteltu vain pieni osa standardin termeistä. Melkoinen osa ilmauksista on tarkoitettu lähinnä niille, jotka joutuvat kotitalouden sähkölaitteita esittelemään ja myymään. Mainittakoon, että standardia laadittaessa ei ollut käytettävissä ulkomaisia esikuvia. Standardiin sisältyvään laitehakemistoon, joka käsittää 44 nimikettä, on otettu myös ruotsin-, englannin- ja saksankieliset vastineet. Laitteiden osien yms. nimitykset ovat standardissa vain suomeksi. Lisää tietoa haluaville kerrottakoon, että painettuja standardeja myy Suomen Standardisointisliitto, Bulevardi 5, Helsinki 12, puhelin 645 601.

E. K.